

Mineralen Samen sterk

MELKVEEHOUDERIJ EN AKKERBOUW

SAMEN STERK NAAR KRINGLOOPWIJZER EN DEROGATIE-NORMEN

Vanaf 2018 wordt het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn uitgevoerd. Dit programma definieert de overheidsmaatregelen voor “duurzaam en doelmatig” landbouwkundig gebruik van stikstof en fosfaat in de Nederlandse landbouw.

In het praktijknetwerk “Samen Sterk” (2013-2015) hebben enkele melkveehouders en een akkerbouwer-pluimveeouder in het Drentse Nooitgedacht de mogelijkheden tot samenwerking bekeken. Melkveehouders met een derogatie aanvraag kunnen de snijmaïsteelt de uitbesteding aan een akkerbouwer overwegen. Door het telen van snijmaïs kunnen akkerbouwers een ruimere gewasrotatie realiseren.

In het kader van dit project is er een vervolg gemaakt, door in Sleen bijeenkomsten te organiseren om op akkerbouwpercelen de teelt te bekijken van maïsteelt met een vanggewas. Er is bekeken welk vanggewas het beste past bij het uitbesteden van de maïsteelt aan een akkerbouwer in een samenwerkingsverband — en welke teeltwijze dan het beste is.

GESLAAGDE OPZET MET VANGGEWAS

Er bleek grote belangstelling voor de bijeenkomsten die zijn georganiseerd, vooral van boeren uit de buurt. De discussie ging m.n. over de grondbewerking en de grondsoort, het gebruik van herbiciden, de opbrengst, de voordelen van het vanggewas en de teeltwijze.

Uiteraard was er ook veel discussie over de overheidsmaatregelen om in 2017 de nationale derogatienorm te halen, zoals de fosfaatmaatregelen voor melkveeouders (beperking melkveestapel) en de specifieke voorwaarden voor de bemesting van zand- en lössgronden. Ondanks de actualiteit bleek er ook veel scepsis tegen het idee van samenwerking.

Tekst: Monica Commandeur en Ap van der Bas

Foto 2: © Monica Commandeur (2013). Foto's 1,8: © Ap van der Bas en foto's 3-7: © Albert-Jan Bos, DLV Advies (2017)

INHOUD

Belangrijkste nieuws	1
Groen Fosfaat	2
Demonstratievelden	2
Laat het vanggewas slagen!	3
Vanggewassen en maïs	3
Plannen voor 2018.....	4

INFORMATIE

Bij het thema Mineralen vervolgt het project het Praktijknetwerk Samen sterk. Samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij m.b.t. maïsteelt levert voor beide partijen veel voordelen op, maar vraagt wel inzet van alle betrokkenen. Het is belangrijk dat die maïsteelt dan gepaard gaat met de teelt van een vanggewas.

Hoog opgeschoten vanggewas (Vlagtwedde, juni 2013)

NIEUWE ORGANISCHE MESTSTOFFEN

Melkveehouderijbedrijven die vanwege de derogatie geen fosfaatkunstmest kunnen gebruiken zijn geïnteresseerd in nieuwe organische meststoffen uit dierlijke mest (bijv. Groen Fosfaat uit varkensmest).

Door kennisuitwisseling tussen akkerbouw en veehouderij over dit soort meststoffen is de vraag ontstaan, wat dit kan betekenen voor pootaardappelen. De vraag was, wat het gebruik van Groen Fosfaat betekent voor de aaltjesgevoeligheid van de grond en het aantal knollen dat zich ontwikkelt.

In een boerenwerkdemonstratie in Schoonloo is dit in de praktijk vergeleken met ammoniumpolyfosfaat (APP)-bemesting en zonder rijenbemesting.

VEELBELOVEND IN AARDAPPELEN

De inzet van Groen Fosfaat in pootaardappelen lijkt veelbelovend. De toediening is nu nog wel lastig. Het moet in twee werkgangen. De mogelijkheden om dit in 1 werkgang te kunnen zijn technisch goed haalbaar.

‘Een goed vanggewas kan de nitraatuitspoeling op een perceel halveren en tot 100 kg stikstof vastleggen.’

DEMONSTRATIEVELDEN GRONDIG BOEREN MET MAIS BIJ SLEEN

*Oogst: 'laat'
Vanggewas: rogge
Maisopbrengst: 14,5 t/ha*

*Oogst: 'normaal moment'
Vanggewas: rogge
Maisopbrengst: 14,0 t/ha*

*Direct onderzaai met gras
Maisopbrengst: 13,5 t/ha*

*Later onderzaai met gras
Maisopbrengst: 12,0 t/ha*

Bij maiskolvensilage (MKS) of corn cob mix (CCM) is onderzaai de enige serieuze optie voor een vanggewas

LAAT HET VANGGEWAS SLAGEN!

Op een proefveld met mais in Sleen waren rietzwenkgras en Italiaans raagrass ondergezaaid. De resultaten waren goed te zien. Samen met de verhalen van de ondernemers kregen de deelnemers van de bijeenkomst een mooi beeld van de mogelijkheden, maar ook de moeilijkheden van de teelt van een goed vanggewas in mais.

Voor een geslaagd vanggewas moet je er 3 keer vroeg bij zijn:

1. een vroeg maïsras kiezen,
2. vroeg inzaaien, liefst onderzaai en
3. het vanggewas vroeg kapotmaken (=> begin maart).

ONDERZAAI VERHOOGT RESULTAAT

Onderzaai van het vanggewas verhoogde duidelijk de kans op een goed resultaat. Er is direct groei na de oogst. Bij maiskolvensilage (MKS) of *corn cob mix* (CCM) is het de enige serieuze optie voor een vanggewas.

Er zijn twee aanbevolen opties voor grassoorten als vanggewas voor het onderzaaien:

1. Rietzwenkgras (Proterra); zaaien tegelijkertijd met de mais of paar dagen later (tegelijk met het wieden).
  - ⇒ Voordeel hiervan is het eenvoudiger en egalere zaaien.
  - ⇒ Nadeel kan de concurrentie tussen gras en mais zijn, daarom dient het juiste grassenmiddel (herbicide) te worden gebruikt om te sturen.

Bij een goede ontwikkeling van de mais, moet je het rietzwenkgras ontzien: pas dus op bij de keuze van het juiste grassenmiddel.
Bij een koud voorjaar en trage ontwikkeling van de mais, dient het rietzwenkgras juist geremd te worden: grassenmiddel gebruiken om rietzwenkgras te remmen.
2. Onderzaaien van Italiaans raagrass met een schoffelmachine als de mais op kniehoogte is (30-40 cm lengte), voor het sluiten van het gewas.
  - ⇒ Voordeel is dat het gras de mais minder snel beconcurrereert, want je combineert het met schoffelen en hebt dus tegelijk een extra onkruidbestrijding in de mais.

Voorwaarde is dat je de bewerking op tijd uitvoert, anders kunnen grote onkruiden gaan stropen bij het schoffelen.

MAIS VANGGEWASSEN

Het 6^e Actie Programma Nitraat (2018-2021) richt zich op verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit en vormt de basis voor de nieuwe derogatie-aanvraag bij de EU voor de Nitraatrichtlijn.

Het Programma spitst zich toe op specifieke gebieden, grondsoorten, teelten en landbouwpraktijken. Bij Sleen ligt zo'n specifiek gebied en de maisteelt is zo'n specifieke teelt.

Een vanggewas is een groenbemester die naast of na een hoofdgewas wordt geteeld om iets nadeligs af te vangen. In dit geval gaat de interesse vooral uit naar het afvangen van de uitspoeling van meststoffen (m.n. nitraat) in de snijmaisteelt.

Een goed vanggewas kan de nitraatuitspoeling op een perceel halveren en tot 100 kg stikstof vastleggen. Daarom is ook zonder overheidssturing het telen van een vanggewas bij snijmaisteelt een goed idee. Door de stikstofbinding is er meer stikstof beschikbaar of minder (kunst-)mest nodig voor de vervolgteelt.

Daarnaast kan het vanggewas de bodemkwaliteit verbeteren door het toevoegen van organische stof, het verbeteren van het vochthoudend vermogen en het verbeteren van de draagkracht van de bodem.

HET PROJECT

Verder met kennis vanuit de Praktijknetwerken Veenkoloniën

Dit project is een initiatief van Delphy, Vernieuwingsbedrijf "Op de Es" te Zeijen (Drenthe), erkend stagebedrijf voor akkerbouw en loonwerk H.J. Luth te Wedde (Groningen), en Nedworc Foundation expert M.A.M. Commandeur. In dit project wordt de kennis die is opgedaan in elf Praktijknetwerken 2013-2015 (begeleid door Delphy, RINGadvies, DLV Advies, Nedworc en Luth) op een samenhangende wijze verspreid in de Veenkoloniën.

De kennisverspreiding gebeurt met open verspreidingsmethoden, m.n.: (i) Flitsbijeenkomsten bij boeren, waarbij burens worden uitgenodigd, (ii) Regionale demonstraties, (iii) Boerenwerkdemonstraties, (iv) Workshops en (v) Trainingen in het veld. De kennisverspreiding integreert vrijwel alle thema's, die in de Praktijknetwerken aan de orde zijn geweest, zoals: Mest & Mineralen, Bewaring, Vochtvoorziening, Duurzame energie, Precisielandbouw, Bodemverbetering en Biodiversiteit.

Veldbijeenkomst Samen Sterk in Sleen met veehouders en akkerbouwers, december 2017

'De veranderende regelgeving leverde de meeste discussie op, maar de nieuwsgierigheid ging uit naar hoe het vanggewas zich houdt in de teelt.'

Regiegroep

Jacob Dogterom
Delphy, Wageningen
j.dogterom@delphy.nl
M 06 53 38 95 07

Monica Commandeur
Nedworc, Utrecht
info@viagroen.nl
M 06 10 75 81 84

Hendrik Luth
Weddermarke, Wedde
luth@weddermarke.nl
M 06 50 50 08 98

PLANNEN VOOR 2018

Tijdens de eerstvolgende regiodemstratie op vrijdag 18 mei 2018 bij Luth in Wedde zal er, als het lukt, een proef worden gedemonstreerd met mais en een ingezaaid vanggewas.

We denken ook over samenwerking met andere projecten in het kader van een proef met mais op de WUR-proeflocatie Kooijenburg in Marwijksoord. Onze gedachten zijn gericht op de aansluiting bij de themabijeenkomst die in september 2018 wordt verwacht.

Daarnaast zullen er een boerenwerkdemonstratie, en enkele flits- en veldbijeenkomsten worden georganiseerd, o.a. samen met het netwerk Minder Toeren (zie aldaar).

Het vanggewas bij snijmaisteelt is slechts één van de aspecten dat van belang is bij de samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij. Voor een goede samenwerking is het essentieel dat de bouwlandplanning en gewasteelt goed op elkaar afgestemd is.

In de loop van 2018 verwachten wij met een goede voorbeeldsituatie in de praktijk te laten zien hoe de samenwerking efficiënt kan zijn. Dit voorbeeld is gebaseerd op een akkerbouwbedrijf met een veenkoloniaal bouwplan en een veehouder die gras en mais teelt.

Meer informatie: Ap van der Bas, a.vanderbas@dlvadvis.nl, M 06 51 40 94 48

H.J. Luth,
Wedde

Zie ook: www.innovatieveenkolonien.nl/projecten
Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland